

Uniwersytet Techniczny w Berlinie
Wydział Planowania, Budownictwa i Środowiska
Instytut Architektury
Strasse des 17 Juni 152
10623 Berlin, Niemcy

Politechnika Warszawska
Rada Wydziału Architektury
Dziekan – Przewodniczący Rady Wydziału Architektury
Politechnika Warszawska
00-659 Warszawa, ul. Koszykowa 55

Berlin, 11.04.2019

Recenzja pracy doktorskiej p. Joanny Pętkowskiej „Rysunek odręczny w architektonicznym i urbanistycznym procesie projektowym”

W pracy doktorskiej pt. „Rysunek odręczny w architektonicznym i urbanistycznym procesie projektowym” p. Pętkowska omawia rolę rysunku odręcznego we współczesnym procesie projektowania. Skupia się przede wszystkim na aspekcie komunikacyjnym rysunku w kontekście świadomego i opartego na współpracy planowania publicznych projektów urbanistycznych. Jako studium przypadku, autorka wybrała urbanistyczne warsztaty charette w Chicago, w których uczestniczyła. Warsztaty charette dotyczyły publicznej i ogólnodostępnej przestrzeni należącej do dwóch szpitali Chicago West Town. Ich celem było wsparcie procesu projektowania urbanistycznego i architektonicznego poprzez dostarczenie informacji od interesariuszy i nieprofesjonalnych uczestników reprezentujących otoczenie społeczne. Główną pracą empiryczną wykonano w oparciu o szeroki przegląd literatury i opis metodologii (rozdział I), szczególnie na temat obserwacji uczestniczącej, oraz dogłębny opis historii i teorii rysunku jako narzędzia projektowania (rozdział II), procesy poznawcze (rozdział III), ogólnie pojęte myślenie projektowe jako myślenie związane z projektem (rozdział IV), przede wszystkim rysunek odręczny, ze szczególnym uwzględnieniem jego roli na trzech głównych etapach projektowania i komunikacji z otoczeniem na temat projektu (rozdział V). Następnie autorka zamieściła studium przypadku (rozdział VI) oraz wnioski i przyszłe kierunki badań (rozdział VII).

Po pierwsze, praca p. Pętkowskiej jest na czasie, gdyż urbanista w coraz większym stopniu bierze udział w warsztatach uczestniczących i wspólnym projektowaniu lub je prowadzi. Niezbędna jest przy tym dobra znajomość profesjonalnych narzędzi i pogłębiona refleksja nad nimi. Po drugie, rosnące rozpowszechnienie cyfrowych narzędzi projektowania i komunikacji cyfrowej skłania do rozważań na temat zakresu, w jakim bardziej tradycyjne, analogowe narzędzia uzupełniają współczesne narzędzia projektanta.

P. Pętkowska omawia główne zagadnienie badawcze: „Jaką rolę pełni rysunek odręczny w projektowaniu architektonicznym i urbanistycznym w dzisiejszych czasach?”. Uzupełnia to

zagadnienie o hipotezę, że rysunek odręczny ma cechy, które czynią go użytecznym w procesie projektowania, a konkretnie w zapisie i rozumieniu przestrzeni, w przekładaniu myśli w formę oraz w porozumiewaniu się wewnątrz zespołu projektowego i poza nim. Tak postawione zagadnienie badawcze oceniam jako zbyt szerokie. Wolałbym, by było zawężone do konkretnych, z góry określonych trudności związanych z procesami projektowania uczestniczącego i opartego na współpracy. W tym kontekście pewne konflikty i szanse związane z rysunkiem odręcznym mogą zostać określone precyzyjniej, co uważam za ważny aspekt zagadnienia. Ponieważ warsztaty charette to studium przypadku, można było pominąć długie rozdziały dotyczące historii i założeń teoretycznych (II, III, IV, V) lub je przeformułować tak, by koncentrowały się bardziej na bieżących kluczowych zagadnieniach. W ten sposób można było uzyskać możliwość omówienia obserwacji uczestniczącej w warsztatach charette opisanych jako studium przypadku. Niemniej jednak, te obszernie rozdziały dotyczące narzędzi, procesów poznawczych, myślenia projektowego (oraz procesów myślowych w projektowaniu i poprzez projektowanie) są niezwykle znaczące dla bieżących badań naukowych w dziedzinie architektury i urbanistyki, gdyż obecnie dostępne rozważania metodologiczne na temat narzędzi architektoniczno-urbanistycznych są zbyt ubogie. Dlatego, w tym konkretnym przypadku, choć bardzo szerokie ujęcie zagadnienia badawczego i hipotezy wydaje się uzasadnione, można było zawęzić do kluczowych spraw zarówno studium przypadku, jak i przegląd literatury dotyczącej historii i teorii rysunku.

Praca ma bardzo przejrzystą strukturę rozdziału szóstego oraz rozdziału podsumowującego. Przejrzystość tej struktury jest szczególnie pożądana z uwagi na szeroki wachlarz szczegółowo omawianych narzędzi. Przywołana argumentacja jest jasna. Zgodnie z oczekiwaniami, rysunki, materiały planistyczne czy fotografie z warsztatów charette stanowią uzupełnienie pracy. Podstawowe zagadnienia z zakresu nauk poznawczych, teorii projektowania i rysunku są świetnie zilustrowane rysunkami i tabelami.

P. Pętkowska przedstawia argumenty w oparciu o tą przejrzystą strukturę, dzięki czemu jest w stanie wysnuć szereg wniosków. Niektóre z nich nie są nowe, jednak w tym przypadku dobrze uzasadnione i powiązane z wynikami badań empirycznych; niektóre są bardziej oryginalne i wysnute są z obserwacji uczestniczących. Dla pierwszego etapu projektowego (badania związane z projektem) i drugiego etapu projektowego (opracowanie koncepcji) określa dwie cechy rysunku odręcznego, które są niezmiernie przydatne zarówno dla samego profesjonalisty, jak i w porozumiewaniu się z innymi profesjonalnymi uczestnikami oraz nieprofesjonalnymi uczestnikami: dwuznaczność i brak dosłowności. Te dwie cechy umożliwiają zaangażowanie szerokiej i zróżnicowanej grupy interesariuszy w proces uczestniczący i proces komunikacji. Rysunki odręczne nie wydają się dookreślone, są otwarte na interpretację i umożliwiają dyskusję.

W podsumowaniu, p. Pętkowska pisze (str. 223), że choć współpraca pomiędzy profesjonalistami w budownictwie będzie coraz efektywniej obsługiwana za pomocą komunikacji cyfrowej i częściowo zautomatyzowanej (Modelowanie Informacji o Budynku BIM), rysunek odręczny z pewnością pozostanie ważnym elementem warsztatów, szczególnie w komunikacji ze światem zewnętrznym i otoczeniem społecznym. W odniesieniu do tych podsumowań, chciałbym pogratulować p. Pętkowskiej jej obserwacji i wyników badań, które, będąc nieco na marginesie pracy, są istotne dla ogólnej dyskusji na temat rysunku odręcznego i polityki danego projektu. Na przykład w podrozdziale V.5 na temat roli architekta i urbanisty (str. 153) p. Pętkowska krytycznie odnosi się do skuteczności (idealnych) projektów architektonicznych wykorzystujących metodę BIM, które z uwagi na oszczędność czasu i pieniędzy są tak zorganizowane, by unikać konfliktów pomiędzy współpracującymi stronami (właściciel – inwestor – architekt) lub je omijać. Jednakże te polityczne i

estetyczne spory mogą być istotnymi składowymi projektu. Tu autorka postuluje użycie rysunku odręcznego jako szansy na rozwiązanie tych konfliktów.

W dzisiejszej debacie na temat cyfryzacji oraz możliwości, które niesie i zagrożeń z nią związanych, omówienie rysunku odręcznego ponownie kładzie nacisk na rozważania podczas projektowania, refleksję nad sobą i upodmiotowienie projektanta oraz komunikację z otoczeniem społecznym, składającym się z osób postrzeganych jako laicy. Te działania powinny być realizowane wraz z rozwojem technologii komunikacyjnych i równoległe do tego rozwoju.

Na podstawie niniejszej oceny pracy doktorskiej p. Pętkowskiej, stwierdzam, że praca spełnia wymagania art. 13 ust. 1 Ustawy z dnia 14 marca 2003 o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki i jednoznacznie oceniam, że praca powinna zostać dopuszczona do obrony.

Z uwagi na świetny przegląd historii i teorii rysunku jako narzędzia, z uwagi na ambitne podejście metodologiczne do obserwacji uczestniczącej w procesie charette, oraz z uwagi na ogólną wysoką jakość pracy, oceniam pracę doktorską p. Pętkowskiej na ocenę „bardzo dobry”.

Prof. Jörg Stollmann

POLITECHNIKA WARSZAWSKA
Studium Języków Obcych
Plac Politechniki 1
00-661 Warszawa
tel. 22-234-73-52, fax 22-234-15-31

-1-

Tłumaczenie
mgr Anna Kosił

Attest